

Lærerperm i utdanningsvalg

8., 9. og 10 trinn

Innhold

Innledning	3
Oversikt hospitering i VG skole, åpen dag og utplassering i arbeidslivet i 2008-09	4
Kompetansemålene etter 10. årstrinn er:	5
Læreplan i Utdanningsvalg	6
Elevmedvirkning	8
Oversikt over timefordeling på 8., 9. og 10 trinn	9
Mål for 8.trinn (19 timer)	10
Mål for 9.trinn (73 timer)	11
Mål for 10.trinn (60 timer)	12
3-årig plan for faget	13
Elevperm for faget	16
Grunnleggende ferdigheter i henhold til Kunnskapsløftet trenes slik:	17
Hvordan ivaretas generell del av læreplanen?	18
Pedagogiske prinsipper for opplæringen - Læringsplakaten	19
Utdanningsprogram i videregående skoler	20
8.trinn	21
Mål for 8.trinn (19 timer)	21
Refleksjonsoppgaver til 8., 9. og 10.trinn	22
Tips og ideer for hvordan man kan dra i gang samtaler/ debatter rundt læring:	24
Intervju om yrker og utdanning	33
Egenvurdering, 8.trinn	34
Vurderingsskjema for lærere - 8.trinn	35
9.trinn	36
Mål for 9.trinn (73 timer)	36
Evaluering av Åpen dag – 9. trinn	38
Egenvurdering, 9.trinn	39
Vurderingsskjema for lærere - 9.trinn	40
Evaluering av Åpen dag	41
10.trinn	42
Mål for 10.trinn (60 timer)	43
Arbeidslogg for hospitering og utplassering:	45
Evaluering av Åpen dag – 10. trinn	46
Vurderingsskjema for lærere - 10.trinn	47
Lokale læreplaner for utdanningsvalg - FORSLAG	48
Metoder og forsøk	58

Innledning

Bakgrunn

I 2006 ble det nedsatt en arbeidsgruppe som skulle gjøre et forarbeid i forhold til hvordan faget bør legges opp i Levanger og Verdal kommuner og hvordan arbeidet kan koordineres mellom skole og næringsliv. Gruppen har bestått av representanter for kommuner, ungdoms- og videregående skoler samt næringslivet i området.

Det er også i perioden gjennomført felles møter der representanter for alle parter har deltatt med sine synspunkter.

Etter siste møte med rådgivere og rektorer våren 2007, fremkom det et behov for felles materiell og felles planer som kan være nyttige verktøy å bruke i arbeidet.

Videre samarbeid om faget

En gruppe rektorer, rådgivere i ungdomsskolen og representanter fra VG skoler, har evaluert tiltakene det første året (mai 2008). Første år ble svært positivt for partene gjennom godt samarbeid.

Etter at faget skiftet navn fra Programfag til valg til **Utdanningsvalg**, har rådgiverne i ungdomsskolene i begge kommuner i samarbeid med VG skoler arbeidet for å kvalitetssikre og videreutvikle faget.

Nettverk i Levanger og Verdal

Kommunene har også siste år hatt et rådgivernettsverk i ungdomsskolene i begge kommuner som samarbeidsverktøy i nær kontakt med prosjektleder for Kunnskapsløftet.

Leder av nettverket er: **Jan Kjetil Haugen ved Frol OS, Levanger.**

Det er utviklet en elevperm i faget som følger elevene i ungdomsskolen og en ressurspermen for lærere som arbeidsgrunnlag i faget.

Lykke til med arbeidet!

September 2008

På vegne av samarbeidsparter i ungdomsskolene og VG skoler

Tone Volden Rostad

Prosjektleder for Kunnskapsløftet i Levanger og Verdal kommuner

Oversikt hospitering i VG skole, åpen dag og utplassering i arbeidslivet i 2008-09

Hospitering i arbeidslivet for 10.trinn høsten 2008, 3 dager:

Siste del av uke 44: Skogn (55 elever).

Uke 45: Frol (105 elever)

Uke 46: Ytterøy (3 elever) og Åsen (29 elever), Vuku (76 elever, 12-14.nov)

Uke 47: Nettet (70 elever)

Uke 48: Verdalsøra (120 elever, 24.-26.nov.), Elihu

Hospitering i VG skole er fastlagt til:

10. trinn i uke 44, mandag og tirsdag 27. og 28. oktober 2008

9. trinn i uke 12, mandag og tirsdag 16. og 17. mars 2009

Hospitering i arbeidslivet 9. trinn våren 2009:

9. trinn, 3 dager i mai/juni, primært under eksamensavviklingen i u-skolen.

Åpen dag (med fokus på 10. klasse): lørdag 31. januar -09

Kompetansemålene etter 10. årstrinn er:

Om videregående opplæring og arbeidsliv

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- beskrive de ulike utdanningsprogrammene i videregående opplæring
- forklare forskjellen på strukturen for studieforbereende utdanningsprogram og yrkesfaglige utdanningsprogram, og samtale om hvordan disse kan gi ulike karrieremuligheter
- vurdere arbeidsmulighetene innenfor noen valgte utdanningsprogram og yrker

Utprøving av utdanningsprogram

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- planlegge, gjennomføre og dokumentere aktiviteter og arbeidsoppgaver knyttet til kompetansemål fra valgte utdanningsprogram i videregående opplæring

Om egne valg

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- reflektere over og presentere utdanninger og yrker i forhold til egne interesser og forutsetninger
- vurdere videre valg av utdanning og yrke basert på erfaringer fra utprøvingen

Det vil si:

- gi elevene bedre forutsetninger for å gjøre mer bevisste **valg**
- knytte grunnskole og **videregående skole** tettere sammen
- gi elevene praktiske **utfordringer og erfaringer**
- gi elevene mulighet til å **velge innhold** i opplæringen
- medvirke til større **engasjement**
- bygge på, og **videreutvikle de interessene** som elevene har
- lære elevene å se **sammenheng** mellom utdanning og arbeid

Elevene skal få et realistisk bilde av utdanningsprogrammene i VG skole gjennom praktisk erfaring med innhold, oppgaver og arbeidsmåter som karakteriserer både yrkes- og studieforbereende utdanningsprogram.

Læreplan i Utdanningsvalg

Formål

Utdanningsvalg skal bidra til å skape helhet og sammenheng i grunnopplæringen og knytte grunnskolen og videregående opplæring bedre sammen. Å bevisstgjøres om og prøve ut interesser, evner og anlegg kan bidra til at flere foretar kunnskapsbaserte valg av utdanning og yrke. Faget skal bidra til en økt forståelse for arbeidslivets krav til kunnskap og kompetanse.

Opplæringen skal gi elevene erfaring med innhold, oppgaver og arbeidsmåter som karakteriserer ulike utdanningsprogram i videregående opplæring og aktuelle yrker. Elevene skal gis mulighet til praktisk aktivitet og fordyping i fag. Opplæringen i faget skal legge til rette for at den enkelte elev kan få prøve ut og reflektere over sine valg.

Opplæringen skal legge til rette for bruk av hensiktsmessige arbeidsformer og ulike læringsarenaer som kan gi bred faglig tilnærming gjennom kontakt og samarbeid med videregående skoler og arbeids- og næringsliv. Faget skal legge grunnlag for videre opplæring, arbeid og livslang læring.

Struktur

Faget er strukturert i hovedområder som det er formulert kompetansemål innenfor. Hovedområdene utfyller hverandre og må sees i sammenheng, og de bør tas i den rekkefølgen som er beskrevet under. Vektlegging av hovedområdene angis under.

Oversikt over hovedområder:

Årstrinn	Hovedområder		
8. - 10	Om videregående opplæring og arbeidsliv 20%	Utprøving av utdanningsprogram 60%	Om egne valg 20%

Elever som på ungdomstrinnet får anledning til å ta fag fra videregående opplæring kan disponere timer fra hovedområde 2 til å arbeide med fag fra videregående opplæring dersom det ikke kan frigjøres nok timer til dette fra det tilsvarende grunnskolefaget.

Beskrivelse av hovedområdene

Om videregående opplæring og arbeidsliv

Hovedområdet dreier seg om strukturen i videregående opplæring og om innholdet i de ulike utdanningsprogrammene. Videre omfatter hovedområdet hvordan ulike utdannings- og karriereveier kan føre frem til ulike yrker knyttet til utdanningsprogram. I hovedområdet inngår kunnskap om arbeidsmuligheter og fremtidsutsikter, herunder lokalt arbeids- og næringsliv.

Utprøving av utdanningsprogram

Hovedområdet omfatter aktiviteter forankret i kompetansemål i utdanningsprogram i videregående opplæring. Utprøvingen kan foregå både i skole og arbeidsliv, og skal som hovedregel omfatte minst to ulike utdanningsprogram.

Om egne valg

Hovedområdet omfatter kartlegging av og refleksjon rundt egne interesser og forutsetninger knyttet opp mot eget utdannings- og yrkesvalg.

Timetall i faget

Timetall er oppgitt i 60 minutters enheter

8. -10. årstrinn 113 timer

Grunnleggende ferdigheter

Grunnleggende ferdigheter er integrert i kompetansemålene der de bidrar til utvikling av og er en del av fagkompetansen. I Utdanningsvalg forstås grunnleggende ferdigheter slik:

Å kunne uttrykke seg muntlig i Utdanningsvalg innebærer å samtale om egne kunnskaper, ferdigheter og interesser og gjøre rede for og argumentere for egne valg. Det innebærer også å kunne presentere egne erfaringer for andre.

Å kunne uttrykke seg skriftlig i Utdanningsvalg innebærer å skrive logg og dokumentere eget arbeid i valgte utdanningsprogram.

Å kunne lese i Utdanningsvalg innebærer å kunne lese læreplaner fra ulike utdanningsprogram og kunne nyttiggjøre seg informasjon om fag, utdanning og yrker. Videre innebærer det å tolke tabeller og grafiske fremstillinger knyttet til utdanning og arbeid.

Å kunne regne i Utdanningsvalg innebærer å kunne bruke, bearbeide og tolke relevant tallmateriale, som tabeller og grafer.

Å kunne bruke digitale verktøy i Utdanningsvalg innebærer å finne, velge ut, bearbeide, ta vare på og presentere informasjon digitalt.

Hvordan bruke ressurspermen?

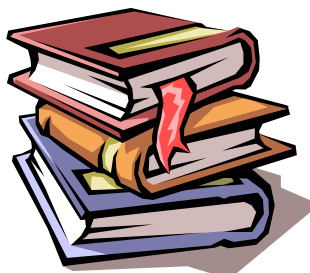
I ressurspermen finnes eksempler på oppgaver som kan brukes på de ulike trinnene.

Permen er delt inn i trinn. Lærerne står fritt når det gjelder om de vil bruke oppleggene i sin helhet, bruke eget opplegg eller kombinere. Det er en forutsetning at andre oppgaver som brukes settes inn i permen slik at vi sammen kan skape en fylldig eksempelsamling.

Alle som bruker permen er ansvarlige for at det ”som tas ut settes inn igjen”.

Refleksjonsoppgaver

I permen finnes det mange refleksjonsoppgaver som kan brukes. Oppgavene kan ses i sammenheng med arbeid/ oppgaver både innen filosofi og innfor arbeid som tradisjonelt gjøres i basisgrupper med tanke på bevisstgjøring rundt læring og lignende. Oppgavene skal brukes der lærer finner det hensiktsmessig.

Elevmedvirkning

For å lykkes i et fag som utdanningsvalg der målet er at elevene skal reflektere, ta valg og prøve ut er høy grad av elevmedvirkning en forutsetning.

Dette skal samsvare med de ulike skolenes visjoner og satsningsområder.

Hovedmål for alt læringsarbeid må være å bestrebe **tilpasset opplæring** og **inkludering** for alle elevene i skolen. Tilpasset opplæring er mer enn å differensiere lærestoff. Vi må gi rom for varierte arbeidsmetoder, bygge opp elevens kompetanse, selvtillit og selvfølelse. Videre må vi gi eleven livskvalitet, opplevelse av mestring og anerkjennelse. Vi må også støtte opp under elevens utvikling av egne læringsstrategier. Inkluderende læringsmiljø er, på sin side, mer enn ”at det skal være plass for alle i skolen”. Å føle seg inkludert vil si at man blir sett og hørt, at man opplever trygghet og tilhørighet.

Elevene må trekkes aktivt inn i planlegging, gjennomføring og vurdering av undervisningen for at det skal være mulig å gi elevene tilpasset opplæring. Barn må forstå *poenget* og se en *mening* med arbeidet sitt om de skal lære på en måte som gir mening for dem. Elevene må få økt bevissthet rundt egne læringsprosesser og at økt bevissthet fører til bedre læring.

Et hovedpoeng må være at elevene ikke kan ta ansvar for egen læring, og etter hvert sitt eget liv, uten at de **læres opp**. Systematisk arbeid over tid er nødvendig for å nå dette målet. Læreren må være en tydelig leder og rollemodell for elevene. Lærerne må legge undervisningen til rette gjennom systematisk planarbeid, samarbeid og engasjement. De må i tillegg sørge for at elevene får opplæring i demokratiske prosesser. Å ta elevene med i planlegging av undervisningen er et godt eksempel på en demokratisk prosess. Samtidig vil elevene få innblikk i læreplanen, få økt bevissthet rundt læringsstrategier og arbeidsmetoder, få økt kompetanse i å samarbeide og å planlegge arbeid over tid.

Oversikt over timefordeling på 8., 9. og 10 trinn

	Forberedelse vedr. valg	Gjennomføring av egne valg	Vurdering av egne valg	Yrkesteori
--	------------------------------------	---------------------------------------	-----------------------------------	-------------------

Trinn:

8. **19 timer**

9. **12 timer** **30 timer** **12 timer** **19 timer**

10. **30 timer** **12 timer** **18 timer**

Sum: 152 timer a 45 min

Mål for 8.trinn (19 timer)

- Bli kjent med utdanningsvalg
- Bli kjent med Elevpermen
- Reflektere over egen rolle i samfunnet og egne mål
- Øve systematisk på å snakke i grupper
- Intervju med foresatte
- Gjennomføre interessedest
- Gjennomføre 8.trinn (grønn del) i Min framtid
- Bli kjent med de 12 utdanningsprogrammene
- Gjennomføre vurderingsfasen

Mål for 9.trinn (73 timer)

- Lære å skrive søknad i samarbeid med norsk
- Lære å sette opp CV i samarbeid med norsk
- Øve jobb – intervju situasjon i samarbeid med norsk
- Gjennomføre forberedelsesfasen
- Gjennomføre hospitering på videregående skole
- Gjennomføre utplassering i bedrift
- Gjennomføre 9.trinn (rød del) i Min framtid
- Gjennomføre vurderingsfasen

Mål for 10.trinn (60 timer)

- Delta i gruppesamtaler
- Gjennomføre interessedetest
- Gjennomføre samtale med rådgiver
- Gjennomføre hospitering på videregående skole
- Gjennomføre utplassering i bedrift
- Gjennomføre 10.trinn (gul del) i Min framtid
- Lag min begynnende yrkesplan
- Fullføre programfagspermen
- Søke videregående skole
- Gjennomføre vurderingsfasen

3-årig plan for faget

Tidsrom		8.trinn	Ansvarlig	Opplegg
		19 timer		
Høst/ Vår		Presentasjon av Utdanningsvalg		
		Utdeling av Elevpermen		
		”Hvem er du? ”		Min framtid
		Øve på å stå foran en forsamling – presentere seg selv osv		
		Bli kjent med utdanningsprogrammene		
		Intervju og framlegging av foreldres yrke		Ideer i ressurspermen
		Interesstester		
		Elevpermen godkjennes før 9.trinn		Vurderingskriterier i permen
		Lokale opplegg		
	= 19 t			

Tidsrom	9.trinn	Ansvarlig	Opplegg
	73 timer		
Høst/ Vår	Skriving av søknad, CV og øving på jobb intervju		Eget opplegg
	”Mål, valg og drømmer”		Min framtid
	Forberedelsesfasen		Orientering fra rådgivere vgs Valg av 1.ønske Skaffe seg spesiell kunnskap om 1. ønsket. Velg 1. ønske bedrift
	Åpen dag på Verdal- og Levanger videregående skoler		Eget opplegg
	2 dager Gjennomføringsfasen videregående skole 1. ønske	Vgs	Lokale læreplaner
	3 dager Gjennomføringsfase Bedrift 1. ønske	Vgs	Eget opplegg
	Vurderingsfasen		
	Elevpermen godkjennes før 10.trinn		Vurderingskriterier i permen
	Lokale opplegg		
= 73 t			

Tidsrom		10.trinn	Ansvarlig	Opplegg
		60 timer		
Høst/ Vår		Grundigere innblikk i utdanningsprogrammene		
		”Info om videregående opplæring”		Min framtid
		Elevsamtale – utdanning er et av temaene		Forslag til skjema i ressurspermen
		Foreldresamtale – utdanning er et av temaene		Forslag til skjema i ressurspermen
		Gruppesamtaler		
		Interesstester		
	2 dager	Gjennomføringsfasen videregående skole 2. ønske	Vgs	Lokale læreplaner
	3dager	Gjennomføringsfase Bedrift 2. ønske		Eget opplegg
		Vurderingsfasen		
		Åpen dag på Verdal- og Levanger videregående	Vgs	Eget opplegg
		Elevpermen godkjennes		Vurderingskriterier i permen
		Lokale opplegg		
		Lag min beg. yrkesplan		
	1. mars	Søknadsfrist		
	= 60 t			
	= 152 t			

Elevperm for faget

Elevpermen er delt i trinn: 8., 9. og 10. trinn

- skal følge elevene gjennom hele ungdomsskolen skolen og skal være tilgjengelig for elev, foreldre/ foresatte, kontaktlærer og rådgiver
- skal danne grunnlag for vurdering av elevens innsats og ferdigheter underveis i skoleløpet
- skal følge elever fra ungdomstrinnet og over i videregående skole (evt. være grunnlag for den elektroniske utgaven som utarbeides i overgangen grunnskole/ videregående skole)
- skal danne grunnlaget for elevens valg av utdanning/yrke

Permen inneholder:

- 3-årig plan for faget
- Elevens begynnende yrkesplan
- Elevenes oppgaver, med vurdering
- Kopier av søknader, CV mm som eleven produserer
- Logg over arbeid som eleven gjennomfører i løpet av skoletida
- Innspill/ kommentarer fra foreldre/ foresatte, kontaktlærer og rådgiver etter ulike samtaler
- Individuelle tester (ulike nettbaserte YoU-tester)
- Kopi av elevens søknad til videregående skole

Grunnleggende ferdigheter i henhold til Kunnskapsløftet trenes slik:

Uttrykke seg muntlig

- Gruppesamtaler
- Elevsamtaler
- Framlegging av oppgaven intervju med foresatte

Uttrykke seg skriftlig

- Refleksjonsoppgaven
- Intervjuoppgaven med foresatte
- Logg

Lese

- Kataloger om utdanning
- Informasjonsmateriell
- Læreplaner
- Faglitteratur

Regne

- Oppgaver knyttet til arbeidstid, lønn, budsjett, mål, vekt mm

Bruke digitale verktøy

- Søke etter informasjon om utdanninger, yrker, VG skoler, bedrifter
- Skrive oppgaver
- Interesstester – YoU

Hvordan ivaretas generell del av læreplanen?

MENNESKET	FERDIGHETER
Det meningssøkende menneske	grunnleggende verdier, kulturarv og identitet
Det skapende menneske	skapende evner og kreativitet
Det arbeidende menneske	allsidige og praktiske ferdigheter
Det allmenndannede menneske	grunnleggende kunnskap og allmenn danning
Det samarbeidende menneske	evne til samarbeid og selvstendighet
Det miljøbevisste menneske	kunnskap om natur, miljø og teknologi
Det integrerte menneske	

Pedagogiske prinsipper for opplæringen - Læringsplakaten

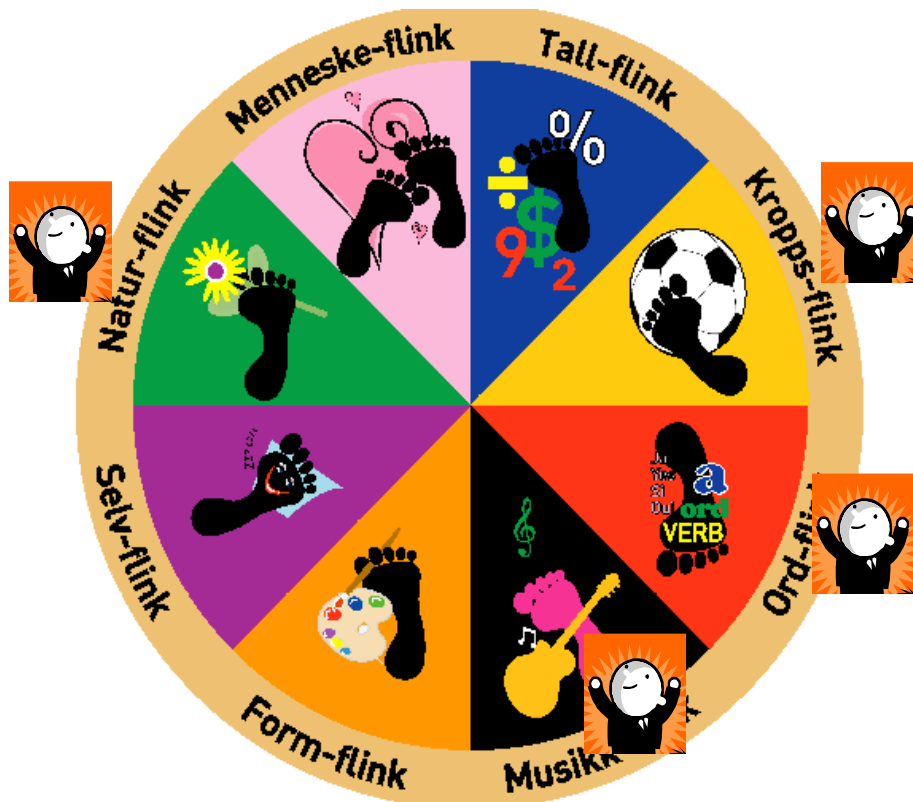
Ungdomsskolens måte å legge opp faget på ivaretar Læringsplakatens intensjoner.

I Verdal kommune blir **MILL** (Mange intelligenser, H. Gardner – læringsstrategiene til Carol Santa og **CRISS** samt læringsstilene til Dunn og Dunn) viktige redskap

I Levanger kommune vil **læringsstrategier** (Carol Santa og **CRISS**) vektlegges spesielt

Aktuelle stikkord:

- personlig utvikling og identitet: refleksjon, logg, samtaler
- demokratisk deltakelse: valgsituasjoner
- læringsstrategier: samtaler, logg, refleksjon
- nysgjerrighet
- elevmedvirkning
- utnytte lærernes kompetanse
- involvere lokalsamfunn
- samarbeid med hjemmet: samtaler, møter
- tilpasset opplæring
- varierte arbeidsmetoder: MILL, forelesning, samtale, skriftlige oppgaver, praktiske oppgaver, hospitering, utplassering

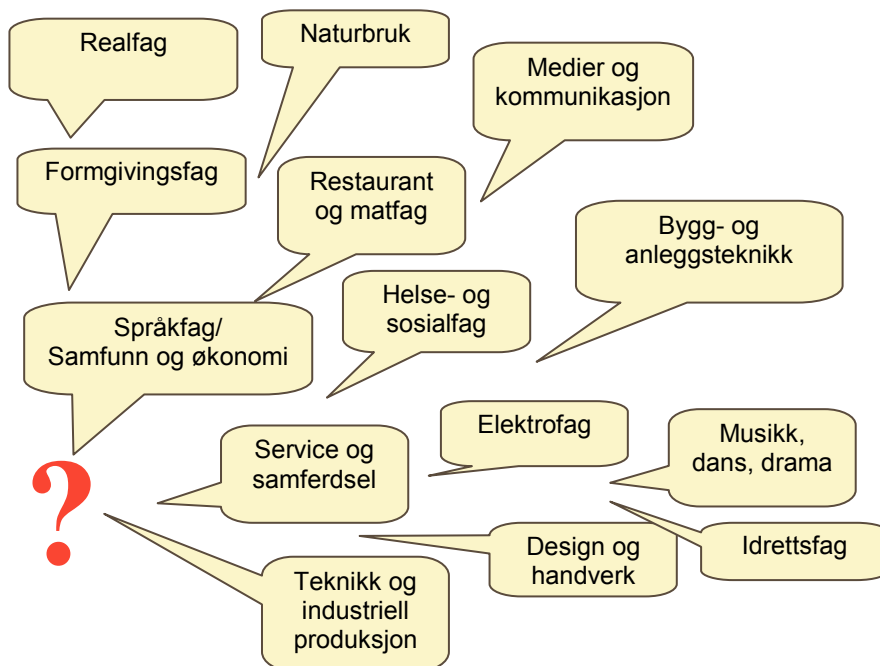

Illustrasjon: T.V.Rostad - Kunnskapsløftet

Utdanningsprogram i videregående skoler

NB: Forslag til lokale læreplaner bakerst i heftet.

1. Utdanningsprogram for studiespesialisering
2. Utdanningsprogram for musikk, dans og drama
3. Utdanningsprogram for idrettsfag
4. Utdanningsprogram for teknikk og industriell produksjon
5. Utdanningsprogram for elektrofag
6. Utdanningsprogram for bygg og anleggsteknikk
7. Utdanningsprogram for restaurant og matfag
8. Utdanningsprogram for helse og sosial
9. Utdanningsprogram for design og håndverk
10. Utdanningsprogram for service og samferdsel
11. Utdanningsprogram for naturbruk
12. Utdanningsprogram for medier og kommunikasjon

8.trinn

Mål for 8.trinn (19 timer)

- Bli kjent med faget
- Bli kjent med Elevpermen
- Reflektere over egen rolle i samfunnet og egne mål
- Øve systematisk på å snakke i grupper
- Intervju med foresatte
- Gjennomføre interessedtest
- Gjennomføre 8.trinn (grønn del) i Min framtid
- Bli kjent med de 12 utdanningsprogrammene

Boka Min framtid

Utdanningsvalg 8. trinn

Vi tar utgangspunkt i boka Min framtid for refleksjon rundt temaet ”Hvem er du?” Hvis en trenger andre refleksjonsoppgaver er det forslag til disse i ressurspermen.

Refleksjonsoppgaver til 8., 9. og 10.trinn

”Bli kjent med deg selv og hvordan du lærer best”

Oppgave 1: Hvem er jeg?

Oppgave 2: Hva liker jeg å gjøre?

Oppgave 3: Mine mål

Oppgave 4: Utdanningsvalg

Oppgave 5: Vurdering

Oppgave 6: Læring

Oppgave 7: Mestring

Oppgave 8: Valg

Oppgave 9: Elevmedvirkning

Oppgave 10: Meg selv i framtida - drøm og virkelighet (omfattende oppg. skriftlig)

Oppgave 11: Trening på å snakke til en forsamling (omfattende oppg. muntlig)

OPPGAVE 10 OG 11 BØR KOMBINERES MED NORSK FAGET.

Oppgave 1

Hvem er jeg?

Stikkord:

- Hvem liker jeg å være sammen med?
- Hvorfor liker jeg å være sammen med dem?
- Hva liker jeg å gjøre i fritiden?
- Hvilke fag liker jeg på skolen?

Oppgave 2

Hva liker jeg å gjøre?

Elevene får et blankt ark.

Elevene skriver opp min 10 ting de liker å gjøre

Går sammen 2 og 2 – sammenligner

Forteller de andre i klassa hva den andre liker å drive med

Oppgave 3

Mine mål

Stikkord:

- Mål for skoleåret?
- Mål for livet?
- Hvordan ser livet mitt ut om 10 år?

Min begynnende yrkesplan..... se i Elevpermen

Oppgave 4

Utdanningsvalg

Stikkord:

Mål, intensjon, opplegg, metoder osv.

Oppgave 5

Læring, læringsstrategier og læringsstiler (MILL)

Stikkord:

1. Elevene må kjenne sine ulike måter å lære på, hva som motiverer dem og hvordan de liker å ha omgivelsene rundt læringsarbeidet sitt
2. Elevene må ”kjenne forskjellen på å forstå og ikke forstå”!

Viktige momenter for å lære bedre:

- LES MYE!
- MUNTlige AKTIVITETER ER VIKTIG! (naturfag, samfunnsfag, KRL – muntlige fag) (skriftlig og muntlig: norsk-engelsk-matematikk)
- Elevene bør få oppgaver der de drøfter i grupper og legger fram for hverandre
- IKT i matematikk – det er veldig fint å snakke sammen om hva man gjør/hvorfor.
- Gjenfortelle er en god metode for å lære
- Den beste måten for elever å lære på er å *gjøre* det selv!

Tips og ideer for hvordan man kan dra i gang samtaler/ debatter rundt læring:

Snakke med elevene om:

- Tilpasset læring
- Lese og skrivevansker: dysleksi. Ikke alle elever vet hva det innebærer. Øve på å lese – lese mer (jo mer man leser jo bedre blir man), lydkassetter, skape forståelse for problemet. Elever bør ikke presses til å lese høyt i gruppa.
- Hva vil det si å få opplæring på sitt nivå
- Jobbe i små grupper - lære av hverandre
- Tilpasset ved for eksempel at noen elever kan lære bedre ved praktisk matematikk og kanskje kan bli tatt ut av gruppa for å jobbe praktisk.
- Ambisjoner
- Holde foredrag er bra for å lære

Oppgave 7

Mestring

Skriv ned en gang du lyktes med noe. Beskriv følelsen du hadde. Hvor var du? Hva gjorde du? Hvem var sammen med deg? Osv.

Skriv ned en gang du følte at du mislyktes med noe. Beskrive følelsen du hadde. Hvor var du? Hva gjorde du? Hvem var sammen med deg? Osv.

Oppgave 8

Valg og valgsituasjoner

Etiske dilemmaer

Osv.

Oppgave 9

Elevmedvirkning

Hva er elevmedvirkning

Hvordan kan man best bidra selv?

Osv.....

Oppgave 10

Meg selv i framtida: drøm og virkelighet”

Elevene skal skrive oppgaven.

Resultatet kan vurderes av norsklærer og settes inn i elevpermen.

Gi gjerne de elever som ønsker det noen stikkord:

Virkelighet

- Hva driver jeg med?
- Hvor bor jeg?
- Hvilken jobb har jeg?
- Har jeg unger?
- Har jeg giftet meg?
- Osv

Drøm

Dersom jeg skulle få lov til å gjøre akkurat det jeg **drømmer** om uavhengig av penger og andre ”kjedelige” ting – hvordan ser du for deg livet ditt?

Oppgave 11

Trening i å snakke til en forsamling – del 1

Oppstart

Stikkord til samtale

- Hva er skummelt?
- Når er det skummelt?
- Hvordan merker du at det er skummelt?
- Hvem er det skummelt foran?
- Er det like skummelt bestandig?

Kroppsspråk

”Vise” ulike fakter

Praktisk øving

Snakke fritt om noe som opptar deg i 3-4 minutter:

- Familien
- Venner
- Husdyr
- Hobby
- Søsken
- Slektninger
- Spes tema du er opptatt av
- Rommet ditt
- Julegavene dine
- OSV

Skriv noen stikkord først.

Tips

- Øve på det du skal si
- Nesten kunne det utenat
- Late som man ikke er nervøs
- Ha stikkord på et ark
- Bruke overhead/ Power Point
- Kontakt med publikum? Feste blikket ut i rommet et sted

Elevene sier om **den som framfører**:

- Husk å øve
- Ikke skrive av, men bruke egne ord
- Bruke bilder
- Trekke ut det som er vesentlig fra teksten
- Blikkontakt med publikum
- Snakke høyt og tydelig

Elevene sier om **de som skal være publikum**:

- Sitte stille og ikke forstyrre
- Følge med på det som blir sagt
- Høre etter og vise at du er interessert
- Ikke ødelegge for de andre
- Ikke komme med dumme kommentarer
- Ikke gjøre narr og le av de som står foran gruppa
- Ikke gjøre narr ved hjelp av kroppsspråk, blikk el

Vi føyer til fra oss lærere:

- Start gjerne med en innledning. Dvs. fortell **hva** du skal snakke om og gjerne litt om **hvorfor** du valgte emnet, hva du har arbeidet med, **hvordan** arbeidet har gått o.l. Dette er ok for tilhørerne og kan også få deg til å slappe litt av
- Når ”foredraget” er slutt så kan du gjerne ”runde av” med noen avsluttende kommentarer
- Vær forsiktig med å bruke ord du ikke forstår selv (eks. fremmedord)
- Snakk med egne ord så langt det er mulig
- Bruk bilder, overhead, Impress (Power Point) eller dokumentkamera dersom det er naturlig
- Øv på uttalelse av vanskelige ord
- Forsøk å kunne det du skal legge fram utenat, eller støtt deg til stikkord
- Forsøk å unngå å *lese opp* teksten

Trening i å snakke til en forsamling – Del 2

Stikkord til samtale:

Er det noen som har hatt noe nytte av forrige kurs?

Pusting.....

Lekse: rekke opp hånda og svare i timer...

Hvem har gjort det??

Kroppsspråk

Oppsummering:

- Stå stille eller urolig? – nervøs.....
- Vifte med papir? - nervøs.....
- Tyggis – sees svært tydelig
- Fnise
- Snakke for fort.....
- ”Gjemme seg” i klærne sine
- Snakke utydelig....
- Se på publikum
- Valg av klær/antrekk?

Praktisk øvelse

Legge fram for de andre en nyhet du har funnet i en avis eller et annet tidsskrift

Tips

- Øve på det du skal si
- Nesten kunne det utenat
- Late som man ikke er nervøs
- Ha stikkord på et ark
- Bruke overhead/ Power Point
- Kontakt med publikum? Feste blikket ut i rommet et sted

Tilbakemeldinger til hverandre – skjema

Trening i å snakke til en forsamling – Del 2

Tilbakemeldinger fra ”publikum” til den som legger fram

Huskeliste

	Kriterier	Kryss og evt. kommentar
1	Har hun/ han øvd på det han/ hun skulle legge fram?	
2	Brukte han/ hun egne ord?	
3	Brukte han/ hun bilder, Power Point el?	
4	Hadde han/ hun en naturlig innledning? (Stikkord: Fortelle hva du skal snakke om og litt om hvorfor du valgte emnet, hva du har arbeidet med, hvordan arbeidet har gått o.l. Dette er ok for tilhørerne og kan også få deg til å slappe litt av)	
5	Klarte han/ hun å trekke fram det som var vesentlig (viktig) i teksten?	
6	Hadde hun/ han blikkontakt med publikum?	
7	Snakket han/ hun høyt og tydelig?	
8	Snakket han/ hun fritt eller leste hun/ han opp?	
9	Brukte han/ hun ord hun ikke forstår selv (eks. fremmedord)?	
10	Hadde han/ hun en naturlig avrundning på foredraget? (noen avsluttende kommentarer)	
	Andre ting?	

Egenvurdering for de som er publikum

Huskeliste

	Kriterier	Kryss eller kommentar
1	Satt du stille uten å forstyrre?	
2	Fulgte du med på det som ble sagt?	
3	Hørte du etter og viste at du var interessert?	
4	Kom du med noen dumme kommentarer?	
5	Gjorde du narr på noen måte? (kommentarer, blikk, kroppsspråk e.)	
6	Stilte du spørsmål og viste at du var interessert?	

Trening i å snakke til en forsamling – Del 2

Egenvurdering for den som legger fram

Navn: _____ Dato: _____

	Kriterier	Ja/Nei
1	Hadde jeg øvd på det jeg skulle legge fram?	
2	Brukte jeg egne ord?	
3	Brukte jeg bilder, Power Point el?	
4	Hadde jeg en naturlig innledning? (Stikkord: Fortelle hva du skal snakke om og litt om hvorfor du valgte emnet, hva du har arbeidet med, hvordan arbeidet har gått o.l. Dette er ok for tilhørerne og kan også få deg til å slappe litt av)	
5	Klarte jeg å trekke fram det som var vesentlig (viktig) i teksten?	
6	Hadde jeg blikkontakt med publikum?	
7	Snakket jeg høyt og tydelig?	
8	Snakket jeg fritt eller leste hun/ han opp?	
9	Brukte jeg ord jeg ikke forstår selv (eks. fremmedord)?	
10	Hadde jeg en naturlig avrundning på foredraget? (noen avsluttende kommentarer)	
	Andre ting?	

Ja – jeg er selvsagt fornøyd med min egen innsats!

Trening i å snakke til en forsamling – Del 3

Vurdering av publikum fra den som legger fram

	Kriterier	Kryss eller kommentar
1	Satt de stille uten å forstyrre? Eller ødela de for deg som la fram?	
2	Fulgte de med på det som ble sagt?	
3	Hørte de etter og viste at de var interessert?	
4	Kom de med noen dumme kommentarer?	
5	Gjorde de narr på noen måte? (kommentarer, blikk, kroppsspråk etc.)	
6	Stilte de spørsmål og viste at de var interessert?	
7	Andre ting?	

Trening i å snakke til en forsamling – Del 4

Kroppsspråk

Tilbakemeldinger til den som legger fram

		Kryss eller kommentar
1	Står stille eller urolig?	
2	”Fikler med noe”? (blyant, papir el.)	
3	Tyggis?	
4	Fniser?	
5	”Gjemmer seg” i klærne, håret el?	
6	Andre ting	

Trening i å snakke til en forsamling – Del 3

Praktisk øvelse

NB! MÅ FORBEREDES

- Finn fram en **artikkel** som du syns er interessant i ei avis eller et tidsskrift, evt. snakk om noe annet du har god innsikt i.
 - **Hovedinnholdet** i artikkelen skal du framføre for gruppa
 - Du kan bruke **overhead** (eller dokumentkamera, Impress e.l) om du vil.
- Bruk gjerne skjemaet som du får utdelt sammen med denne invitasjonen (se eksempelet!).

Oppsummering/ tilbakemeldinger etter framlegging

- vi gir hverandre ris og ros

TIPS -

- Ikke tyggegummi (eller noe annet i munnen)!
- Se på publikum!
- Pust rolig!
- Lat som du ikke er nervøs!
- Snakk rolig (ikke for fort og ikke for utydelig)!
- Tenk på at du IKKE skal lese rett fra manus. Bruk stikkord som utgangspunkt for det du skal si.

Intervju om yrker og utdanning

Elev : _____

Hvem har jeg intervjuet : _____

Når skjedde intervjuet : _____

Hvor skjedde intervjuet : _____

Hvilket yrke
har den jeg intervjuet : _____

Hvilken utdanning
har den jeg intervjuet : _____

Forslag til spørsmål:

- Hvor gammel er du?
- Hvor arbeider du?
- Hvor lenge har du hatt den jobben du har nå?
- Har du hatt noen andre jobber tidligere? Hva? Hvor?
- Hvilken utdanning har du?
- Når tok du utdanningen din? Hvor gammel var du da du startet på utdanningen?
- Har du brukt for utdannelsen din i den jobben du har i dag?
- Liker du arbeidet ditt?
- Hvorfor?
- Evt. Hvorfor ikke?
- Jobber du i team, alene eller sammen med mange andre?
- Hva var årsaken til at du valgte det yrket du har i dag?
- Var det noen som påvirket deg til å velge den utdannelsen du tok? I tilfelle hvem?
- Andre ting du har lyst til å si om yrket/ utdannelsen din?

Egenvurdering, 8.trinn.

Navn:

	JA – jeg har gjort dette	Lærer sign.
Jeg har gjort meg kjent med hva faget inneholder		
Jeg har gjort meg kjent med vurderingskriteriene i faget		
Jeg har gjort meg kjent med 3-års planen i faget		
Jeg vet hvordan Elevpermen skal brukes		
Jeg har gjennomført 8.trinn i boka Min framtid		
Jeg har gjennomført og lagt fram intervju om foreldrene mine eller andre voksne jeg kjenner, sitt yrke/ utdanning		
Jeg har gjennomført en interestetest		
Jeg har blitt kjent med de 12 utdanningsprogrammene		

Ja Nei

Kan du sette kryss bak alle målene?	☐	☐
Er det noe du <u>ikke</u> har gjort?		
I tilfelle hva?		
Hvorfor?		
Skriv litt om hva du her lært/ erfart i faget dette skoleåret. Er det noen oppgaver du har valgt å forbedre?		
Hva har vært bra med opplegget?/ Hva kan gjøres bedre?		

Vurderingsskjema for lærere - 8.trinn

Navn på elev : _____

Faglærer : _____

Oppgave	Vurdering	Sign. lærer
Refleksjonsoppgave ”Drøm og virkelighet”		
Intervju, skriftlig		
Intervju, muntlig		
Refleksjonsoppgave nr. _____		
Refleksjonsoppgave nr. _____		
Refleksjonsoppgave nr. _____		
Refleksjonsoppgave nr. _____		
Refleksjonsoppgave ”Stå foran forsamling”		
Min framtid		
Generell muntlig aktivitet		
Evne til å ta egne initiativ		
Engasjement		
”Stå - på” vilje		
Orden og system i permen		
Evne til samarbeid		
Samlet vurdering 8.trinn		

9.trinn

Mål for 9.trinn (73 timer)

- Lære å skrive søknad i norsk
- Lære å sette opp CV i norsk
- Øve på jobbintervju i norsk
- Gjennomføre forberedelsesfasen til hospitering og utplassering
- Gjennomføre hospitering på videregående skole
- Gjennomføre utplassering i bedrift
- Gjennomføre vurderingsfasen
- Gjennomføre 9.trinn (rød del) i Min framtid

Boka Min framtid

Utdanningsvalg 9. trinn

Vi tar utgangspunkt i boka Min framtid for refleksjon rundt temaet ”Mål, valg og drømmer?” Hvis en trenger andre refleksjonsoppgaver er det forslag til disse i ressurspermen.

Arbeidslogg for hospitering og utplassering:

ELEVNAVN: _____

BEDRIFTSNAVN: _____

DATO	HVA SKAL GJØRES?	NÅR SKAL DET GJØRES?	LOGG: HVA HAR JEG GJORT/ HVORDAN GIKK ARBEIDET? (Husk dato) <ul style="list-style-type: none"> • Innsats <ul style="list-style-type: none"> • Forhold til veiledere/ kontaktperson (Navn)

Evaluering av Åpen dag – 9. trinn

Navn:

Skole/ trinn:

Dato	
Utdanningsprogram	
Hva var bra med opplegget?	
Hva kunne vært bedre?	
Kunne du tenke deg å velge dette utdanningsprogrammet i utdanningsvalg? Hvorfor? Hvorfor ikke?	
Tror du det kan være aktuelt for deg å velge dette utdanningsprogrammet etter 10.trinn? Hvorfor? Hvorfor ikke?	
Andre kommentarer	

Evalueringskjemaet skal settes inn i Elevpermen etter at lærer har tatt kopi.

Egenvurdering, 9.trinn.

Navn: _____

	JA – jeg har gjort dette	Lærer sign.
Jeg har lært å skrive søknad		
Jeg har lært å sette opp CV		
Jeg har deltatt på jobbintervju øving		
Jeg har deltatt på Åpen dag på videregående skole Hvilken/hvilke?:		
Jeg har gjennomført forberedelsesfasen		
Jeg har gjennomført hospitering på videregående Hvilket utdanningsprogram?:		
Jeg har gjennomført utplassering i bedrift Hvilken bedrift?:		
Jeg har gjennomført vurderingsfasen		
Jeg har gjennomført 9.trinn i boka Min framtid		
Jeg har gjennomført refleksjonsoppgaver og andre skriftlige oppgaver		

Ja Nei

Kan du sette kryss bak alle målene?	☐	☐
Er det noe du <u>ikke</u> har gjort? I tilfelle hva?		
Hvorfor?		
Skriv litt om hva du her lært/ erfart i faget dette skoleåret. Er det noen oppgaver du har valgt å forbedre?		
Hva har vært bra med opplegget?/ Hva kan gjøres bedre?		

Vurderingsskjema for lærere - 9.trinn

Navn på elev : _____

Faglærer : _____

Oppgave	Karakter / Vurdering	Sign. lærer
Å skrive søknad, CV		
Muntlig øving av jobbintervju		
Forberedelsesfase		
Hospitering på vgs		
Utplassering bedrift		
Vurderingsfase		
Min framtid		
Generell muntlig aktivitet		
Evne til å ta egne initiativ		
Engasjement		
”Stå-på” vilje		
Orden og system i permen		
Evne til samarbeid		
Samlet vurdering 9.trinn		

Evaluering av Åpen dag

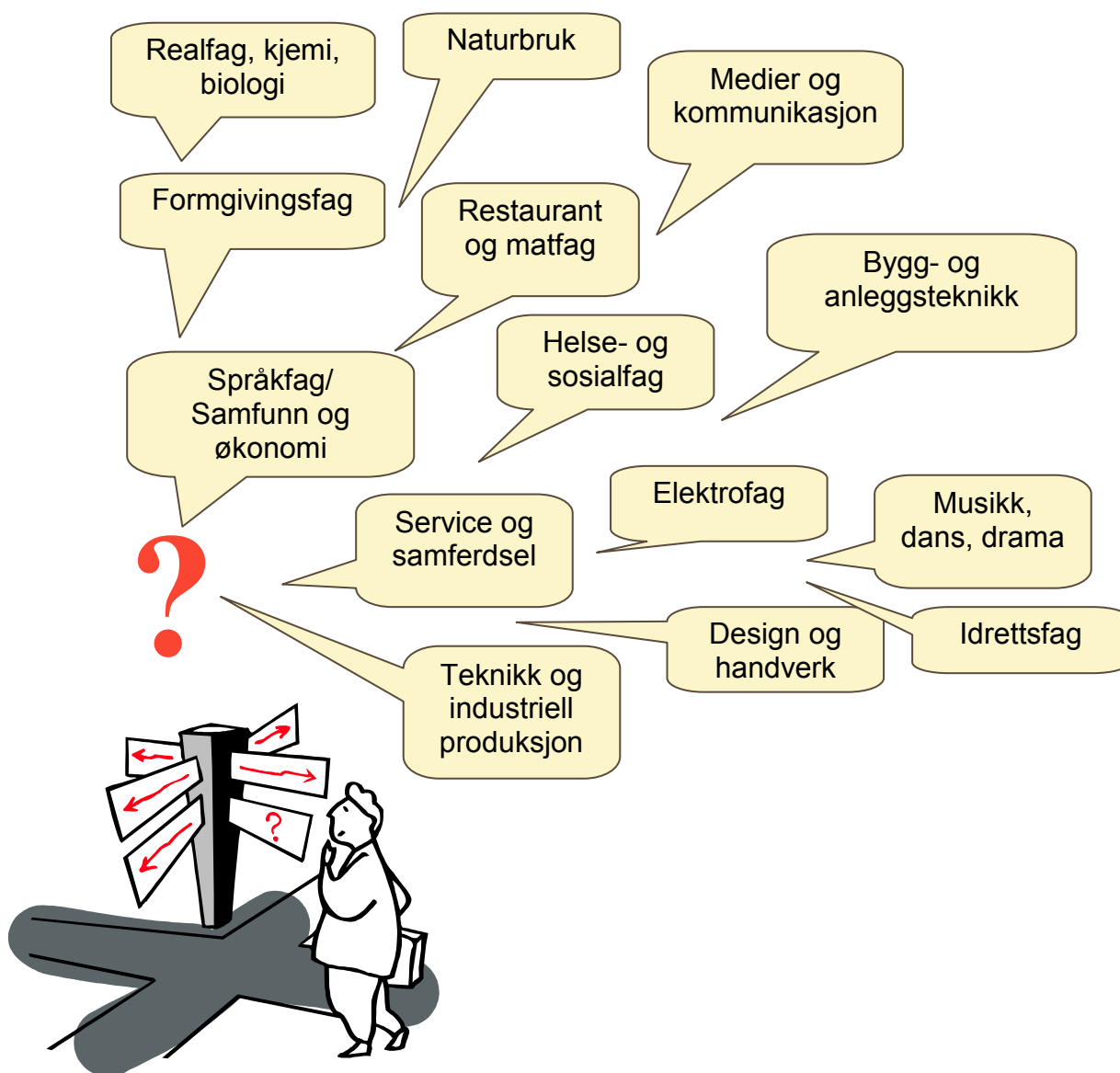
Navn:

Skole/ trinn:

Dato	
Utdanningsprogram	
Hva var bra med opplegget?	
Hva kunne vært bedre?	
Kunne du tenke deg å velge dette utdanningsprogrammet i utdanningsvalg? Hvorfor? Hvorfor ikke?	
Tror du det kan være aktuelt for deg å velge dette utdanningsprogrammet etter 10.trinn? Hvorfor? Hvorfor ikke?	
Andre kommentarer	

Evalueringsskjemaet skal settes inn i Elevpermen etter at lærer har tatt kopi.

10.trinn

Mål for 10.trinn (60 timer)

- Delta i gruppesamtaler
- Gjennomføre interessedetest
- Gjennomføre samtale med rådgiver
- Gjennomføre hospitering på videregående skole
- Gjennomføre utplassering i bedrift
- Gjennomføre 10.trinn (gul del) i Min framtid
- Lag min begynnende yrkesplan
- Fullføre Elevpermen
- Gjennomføre vurderingsfasen
- Søke videregående skole

Boka Min framtid

Utdanningsvalg 10. trinn

Vi tar utgangspunkt i boka Min framtid for refleksjon rundt temaet ”Info om videregående opplæring?”

Hvis en trenger andre refleksjonsoppgaver er det forslag til disse i ressurspermen.

Egenvurdering, Utdanningsvalg – 10.trinn.

Navn: _____

	JA – jeg har gjort dette	Lærer sign.
Jeg kjenner godt til utdanningsprogrammene i videregående skoler		
Jeg har gjennomført samtaler med kontaktlærer om min utdanning		
Jeg har gjennomført hospitering i videregående skole i følgende utdanningsprogram:		
Jeg har gjennomført utplassering i følgende bedrift:		
Jeg har gjennomført vurderingsfasen		
Jeg har deltatt på Åpen dag i videregående skole (r)		
Jeg har gjennomført 10 trinn i boka Min framtid		
Jeg har søkt videregående skole i følgende utdanningsprogram:		
Jeg har fullført min Elevperm		

Ja Nei

Kan du sette kryss bak alle målene?	☐	☐
Er det noe du <u>ikke</u> har gjort? I tilfelle hva?		
Hvorfor?		
Skriv litt om hva du her lært/ erfart i faget dette skoleåret. Er det noen oppgaver du har valgt å forbedre?		
Hva har vært bra med opplegget?/ Hva kan gjøres bedre?		

Arbeidslogg for hospitering og utplassering:

ELEVNAVN: _____

BEDRIFTSNAVN: _____

DATO	HVA SKAL GJØRES?	NÅR SKAL DET GJØRES?	LOGG: HVA HAR JEG GJORT/ HVORDAN GIKK ARBEIDET? (Husk dato) <ul style="list-style-type: none"> • Innsats <ul style="list-style-type: none"> • Forhold til veiledere/ kontaktperson (Navn)

Evaluering av Åpen dag – 10. trinn

Navn:

Skole/ trinn:

Dato	
Utdanningsprogram	
Hva var bra med opplegget?	
Hva kunne vært bedre?	
Kunne du tenke deg å velge dette utdanningsprogrammet i utdanningsvalg? Hvorfor? Hvorfor ikke?	
Tror du det kan være aktuelt for deg å velge dette utdanningsprogrammet etter 10.trinn? Hvorfor? Hvorfor ikke?	
Andre kommentarer	

Evalueringsskjemaet skal settes inn i Elevpermen etter at lærer har tatt kopi.

Vurderingsskjema for lærere - 10.trinn

Navn på elev : _____

Faglærer : _____

Oppgave	Karakter / Vurdering	Sign. lærer
Deltatt gruppesamtaler		
Hospitering på vgs		
Utplassering i bedrift		
Vurderingsfase		
Min framtid		
Generell muntlig aktivitet		
Evne til å ta egne initiativ		
Engasjement		
”Ståpå” vilje		
Orden og system i permen		
Evne til samarbeid		
Samlet vurdering 10.trinn		

Lokale læreplaner for utdanningsvalg - FORSLAG

Det bør arbeides videre med læreplanene samt dele erfaring.

Utdanningsprogram i videregående skoler

studiespesialisering
 musikk, dans og drama
 idrettsfag
 teknikk og industriell produksjon
 elektrofag
 bygg og anleggsteknikk
 restaurant og matfag
 helse og sosial
 design og håndverk
 service og samferdsel
 naturbruk
 medier og kommunikasjon

Utdanningsprogram: Bygg- og Anleggsteknikk			
Læremål	Kompetansemål	Faglig innhold	Metode
Kompetanse i oppføring samt produksjon av bygg og anlegg Kompetanse i drift, vedlikehold, ombygging samt renovering og bevaring av anlegg Kompetanse i HMS – regler for helse miljø og sikkerhet i bedriften.	Avstandsmålinger med laser Forstå samt tolke en enkel arbeidstegning Planlegge, gjennomføre og dokumentere eget og andres arbeid Vurdere eget og andres arbeid Fornuftig utnyttelse av råvarer og ressurser	Lage en presentasjon av de ulike fagene innen bygg- og anleggsteknikk Flislegging og fuging av ei bordplate Betongblanding HMS: bruk av personlig verneutstyr som hjelm og vernesko Konstruksjonsteknikker: bygging av verktøykasse/arbeidsbukk Materiallære: bruksområder for betong og tre Matematikk i praksis: måle volum og areal, bruk av tommestokk/målebånd Språk: teknisk engelsk Stillasbygging: enkel modellbygging Utplassering: delta sammen med fagarbeider/ansvarlig person	Hospitering Modellbygging Prosjekt: veiledere fra videregående skole samt næringslivet Praktiske og teoretiske oppgaver Bruk av verktøy som hammer og sag Samarbeid mellom ulike fag og bransjer på den enkelte arbeidsplass

Utdanningsprogram: Design og Håndverk			
Læremål	Kompetansemål	Faglig innhold	Metode
Relevant første del av fagutdanninga, gjennom praktisk og skapende arbeid med ulike materialer, redskaper og teknikker	To hovedområder i programfaget: Produksjon, kvalitet og dokumentasjon Fra ide til ferdig produkt	Tema: Designe og produsere noe å ha noe i. Ide, prosess,	Prosjektarbeid: Idemyldring, Tankekart Materialer Teknikker Planlegging

<p>Praktisk erfaring med produksjon og arbeid innen design og håndverk.</p> <p>Bidra til å videreføre håndverkstradisjoner og få forståelse for håndverkets betydning i samfunnet</p> <p>Utdanne håndverkere som er endringsdyktige, bevisste på design, kvalitet og kan videreutvikle faget.</p> <p>Erfaring med entreprenørskap, utvikling og produksjon, marked og økonomi.</p> <p>Evne til kritisk refleksjon, respekt for eget og andres fagarbeid</p> <p>Yrkesetikk</p> <p>Tro på egne skapende evner</p>	<p>Visualisere egne ideer</p> <p>Bruke fagspråk</p> <p>Lage enkle håndverksprodukter</p> <p>Kunne bruke verktøy, materialer og teknikker</p> <p>Kunne bruke farger og formelementer for å skape bestemte uttrykk</p> <p>Lage og bruke arbeidstegninger</p> <p>Bruke materialer på en hensiktsmessig måte</p> <p>Holde orden på arbeidsplass og verktøy</p> <p>Reflektere over og vurdere eget og andres arbeid i forhold til kriterier.</p> <p>Bruke digitale verktøy.</p> <p>Presentere og begrunne egne produkt</p> <p>Ta vare på helse, miljø og sikkerhet</p>	<p>produkt, presentasjon, vurdering og refleksjon.</p> <p>Rammer: Individuelt arbeid</p>	<p>Gjennomførbart? Utprøving</p> <p>Form: ytre/indre Farge Dekor Planlegging Arbeidstegning Vurdering og refleksjon Presentasjon</p>
---	---	--	--

Utdanningsprogram: Elektrofag			
Læremål	Kompetansemål	Faglig innhold	Metode
<p>Perm for kvalitetssikring:</p> <p>Ikke et eget hovedområde i læreplanen for elektrofag. Temaet er overordnet og skal knyttes til alle aktiviteter for å sikre at målene for opplæringen blir ivaretatt</p>	<p>HMS – kjenne til regler for helse miljø og sikkerhet i bedriften.</p> <p>Få kjennskap til sentrale lover og forskrifter for faget.</p> <p>Krav til yrkesutøvere innen elektrofag, yrkesetikk.</p>	<p>HMS – regler for helse miljø og sikkerhet i bedriften.</p> <p>Sentrale lover og forskrifter for faget.</p> <p>Krav til yrkesutøvere innen elektrofag; yrkesetikk</p>	<p>Permen lages for det spesifikke studieprogrammet, og blir en del av elevens mappe i utdanningsvalg</p> <p>Fungerer som en dokumentasjon på hva elevene har fått kjennskap til og erfart i utplasserings- perioden.</p>
<p>Data- og elektronikk systemer</p>	<p>Kjenne til og kunne prøve ut enkle data- og elektronikkssystemer.</p>	<p>Systemer for adgangskontroll.</p> <p>Systemer for tele- og datakommunikasjon</p>	<p>Praktiske oppgaver i elevverksted på videregående skole, på Vg1-nivå knyttet til bolig</p>
<p>Elektroniske energisystemer</p>	<p>Kjenne til ulike former for kobling og styring av lys og varme.</p> <p>Ha kjennskap til ulike former for produksjon av elektrisk energi.</p> <p>Ha kjennskap til ulike enøk tiltak og kunne gjøre enkle økonomiske beregninger</p>	<p>Lys og varme</p> <p>Systemer for produksjon av elektrisk energi med utgangspunkt i lokale forhold.</p> <p>Energi-økonomisering</p>	<p>Enkel kobling av lys og varme.</p> <p>Energiproduksjons- systemer lokalt, nasjonalt og i et bredt perspektiv (vannkraft, vindkraft, bioenergi, store anlegg og mikrokraftverk).</p> <p>Enøk: hjemme, på egen skole, i bedrifter i nærmiljøet.</p>
<p>Automatiserings-systemer</p>	<p>Kjenne til og prøve enkle automatiseringssystemer som brukes i industrien</p>	<p>Programmering av PLS (programmerbar logisk styring) ved hjelp av digitale verktøy.</p> <p>Teste ut modell for kontinuerlig regulering</p>	<p>Programmere modeller. Kan skje både i skole og i bedrift</p>

Utdanningsprogram: Formgivingsfag			
Læremål	Kompetansemål	Faglig innhold	Metode
Få kjennskap til å bruke ulike tegneredskap ved frihåndstegning	Kunne bruke blyant og kullstift	Krokitegning og bearbeiding av krokitegning	Tegne og skissere
Få kjennskap til utsnitt som virkemiddel	Kjenne til bruk av proporsjoner	Bearbeiding med overlapping	Ta utsnitt
Få kjennskap til å bruke utsnitt og forenkling	Kjenne til tekstur som dekorativt virkemiddel	Ta utsnitt	Male
Få kjennskap til å bruke utsnitt og forenkling	Beherske fargekontraster og kjenne til Ittens egenkontrast	Flatefyll med tekstur	Jobbe på data
Få kjennskap til å bruke tekstur	Kunne bruke digitalt tegneprogram for å	Arbeid i farger	Bruke proporsjoner i arbeid med kroki
Få kjennskap til ulike maleteknikker		Male	
Få kjennskap til å bruke tegneprogram med digitale verktøy		Bearbeide med tegneprogram	

Utdanningsprogram: Helse og sosialfag			
Læremål	Kompetansemål	Faglig innhold	Metode
<p>Elevene skal få oversikt over det mulige utdanningsløpet.</p> <p>Få forståelse for hvilke egenskaper som kreves for å arbeide med mennesker</p>	<p>Gjøre greie for kjennetegn på profesjonalitet i yrker innenfor oppvekst - helse- og sosialsektoren.</p>	<p>Presentasjon med eksterne (lærlinger, elever)</p>	<p>Forelesning og dialog</p> <p>Samarbeidsøvelser.</p> <p>Arbeide med temaer som: samarbeidsevne, toleranse, empati, etikk osv</p>
<p>Få forståelse for hvordan kroppen er oppbygd og fungerer i forhold til livsstil sykdommer</p> <p>Få forståelse for konsekvenser av svikt i vitale kroppsfunksjoner</p>	<p>Kjenne hudens oppbygning</p> <p>Kjennetegn ved brannskader og kunne utføre førstehjelp.</p> <p>Kjenne til ulike sår og kuttskader, og utføre enkel førstehjelp</p> <p>Kjenne kroppens funksjon og oppbygning</p> <p>Kjenne konsekvenser av svikt i vitale kroppsfunksjoner</p>	<p>Utføre grunnleggende førstehjelp</p>	<p>Forelesning</p> <p>Gruppearbeid</p> <p>Praktiske øvelser</p>
<p>Få forståelse for hvordan man kommuniserer med ulike brukere ut fra deres behov og modningsnivå</p>	<p>Forstå hvordan du selv kommuniserer med andre og hvordan andre kommuniserer med deg</p>	<p>Ungdom og kommunikasjon</p> <p>Hva kjennetegner ungdom, og hvordan de kommuniserer?</p>	<p>Prosjekt</p> <p>En kort innledning etterfulgt av praktisk arbeid.</p> <p>Avsluttes med en presentasjon, hvor presentasjonsmetode er fri.</p>

Utdanningsprogram: Idrettsfag			
Læremål	Kompetansemål	Faglig innhold	Metode
Kunnskap om ulike lekeaktiviteter	Praktisere ulike lekeaktiviteter	Lag og gjennomfør et program med leik som stimulerer til fysisk aktivitet	Gjennomføre praksis i grunnskole, SFO, barnehage eller med medelever. Gruppevis eller individuelt
Kjennskap til ulike idretter	Vise ferdigheter i minst en idrettsaktivitet fra hver miljøkategori	Delta på ulike aktiviteter i valgte idretter	Praktisere idrett sammen med elever i videregående, eller sammen med trener i et idrettslag der du vanligvis ikke deltar
Kunnskap om trening av styrke, utholdenhet og koordinasjon	Planlegge samt gjennomføre basistreningsøkter	Delta på aktiviteter innenfor disse ferdighetene	Praktisere sammen med elever i videregående skole, idrettslag eller treningssenter
Opplive naturen som en læringsarena	Praktisere enkle former for friluftsliv i nærmiljøet	Lage og delta på naturaktivitet som utvikler sosial kompetanse, gir naturopplevelse og skaper fysisk aktivitet	Utplassering i grunnskole, SFO, barnehage, villmarksleir, Jeger og Fisk eller sammen med elever i videregående skole
Få innsikt i oppbyggingen av en treningsøkt	Forklare grunnleggende prinsipper for trening og treningsplanlegging	Lag plan for en treningsøkt	Teori/gjennomføring sammen med veileder fra videregående skole
Få innsikt i organisering av idrettsaktiviteter	Gjør rede for hvordan eget idrettslag er oppbygd og fungerer	Få informasjon fra idrettskrets, idrettslag eller idrettsråd	Seminar eller innhente kunnskap om emnet
Tilegne seg kunnskaper om ulike trenertyper	Gjør rede for forebygging og behandling av idrettsskader	Lag og bruk et observasjonsskjema	Observere ulike trenere
Få kjennskap til RICE-prinsippet (akuttbehandling av skader)		Simuler behandling på noen annen eller en dukke.	Kontakt med aktuelle yrkesgrupper og interesseorganisasjoner (F.eks. Røde kors, Norsk Folkehjelp osv.)

Utdanningsprogram: Samfunnsfag og økonomi			
Læremål	Kompetansemål	Faglig innhold	Metode
<p>Eleven på ungdomsskolen skal få en smakebit av innhold og oppgaver som karakteriserer programområdet Samfunnsfag og økonomi.</p> <p>Elevene skal få grunnlag for å foreta et mest mulig riktig valg av utdanningsprogram og programområde.</p> <p>Elevene skal gjøre et valg slik at de fullfører videregående skole på normal tid.</p> <p>Elevene skal ha en oversikt over hvilke yrker som Programområdet kan føre fram til.</p>			

Utdanningsprogram: Medier og kommunikasjon			
Læremål	Kompetansemål	Faglig innhold	Metode
<p>Få innblikk i enkle kommunikasjons - modeller</p> <p>Få trening i å bruke grunnleggende arbeidsmetoder innenfor reklame, informasjon og journalistikk</p> <p>Bli kjent med aktuelle teknikker for ideskaping og ideutvikling innen tekst, lyd og bilde eller kombinasjoner av dem</p> <p>Planlegge, produsere og presentere tekst, lyd, stillbilder, levende bilder og kombinasjoner av disse i aktuelle formater og standarder for trykte og elektroniske medier</p>	<p>Kjenne hovedbegrepene i programfaget; kommunikasjon/tekst/lyd/bilde</p> <p>Gjøre rede for enkle kommunikasjonsmodeller</p> <p>Kunne bruke grunnleggende arbeidsmetoder innen reklame, informasjon og</p> <p>Bruke aktuelle teknikker for ideskaping og ideutvikling innen tekst, lyd og bilde eller kombinasjoner av dem</p> <p>Planlegge, produsere og presentere tekst, lyd, stillbilder, levende bilder og kombinasjoner av disse i aktuelle formater og standarder til trykte og elektroniske medier</p>	<p>Dokumentasjon av hospiteringen for hele skolen i tekst/lyd/bilde (journalistisk)</p>	<p>Prosjekt</p>

Utdanningsprogram: Naturbruk			
Læremål	Kompetansemål	Faglig innhold	Metode
Få innblikk i det særegne ved naturbasert produksjon, aktivitet og forvaltning	Kunne delta i den daglige driften av bedriften*	Røkting: gris, ku, hest, høns, kylling osv.	Utplassering i bedrift
Forstå tradisjoner og fellesverdier	Kunne utføre arbeidsoppgaver knyttet til stell av planter, dyr eller fisk basert på kunnskaper, etiske retningslinjer og miljøkrav	Høsting: gras, korn, grønnsaker, poteter osv.	Instruksjon/egentrening
Diskutere fremtidsrettede næringer	Kunne å bruke riktig redskap og instrumenter i tilknytning til produksjon	Redskaper i henhold til aktuell arbeidssituasjon og regelverk.	Temadag / kurs
Forståelse for bærekraftig utvikling	Bruke riktig arbeidsteknikk, verne- og sikkerhetsutstyr	Fokus på HMS	Bedriftsbesøk
Se sammenhenger mellom biologisk produksjon, naturens tålegrenser og menneskelig aktivitet	Kjenne til de forskjellige måter å omsette varer og tjeneseter på	”Fra jord til bord”	Mappe, logg
Grunnleggende forståelse for en næring i endring ved å se muligheter og utvikle nye ideer	Beskrive og presentere erfaringene fra hospitering	Dokumentere erfaringer, kunnskaper og reflektere over eget valg	Biologiske forskningsprosjekt, for eksempel registrering av biologisk mangfold
Få opplevelse og føle mestring av arbeidsoppgaver under varierende natur- og klimaforhold		Den enkelte får innføring i arbeid innen naturbruksyrker	Hospitering i naturbruksbedrifter, for eksempel: Brandheia, Kveldstad
Utvikle samarbeidsevne og omsorg for mennesker, dyr og miljø			Hesteridning, opplevelser i Tromsdal osv.
Arbeide med konkrete aktiviteter der produksjonsprosess, teknikk og kvalitet henger sammen			Aktiviteter med fokus på friluftsliv

Utdanningsprogram: Realfag (Kjemi, Biologi)			
Læremål	Kompetansemål	Faglig innhold	Metode
Elevene skal få forståelse for hva som ligger i fagene matematikk, kjemi, fysikk og biologi	Kunne planlegge og gjennomføre forsøk og vurdere risiko, feilkilder og resultater	Midtnorsk Partnerskapsenter/ Matematikksenteret: Røntgenfotografering av sveiseprodukter	Teoretisk innføring i faglige tema, etterfulgt av praktisk laboratoriearbeid og/eller anvendelse av dataprogram
Elevene skal få kjennskap til naturvitenskaplige arbeidsmetoder	Kunne skrive rapport fra forsøk og presentere prosess, metode og resultater med og uten digitale hjelpemidler	Plantegninger og modeller av ferdigprodukter	
Få trening i å benytte matematikk som redskapsfag	diskutere og vurdere kjemifaglig innhold i medieoppslag og reklame	3D-modeller med beregninger	
	Mål for opplæringen er at eleven skal kunne planlegge å gjennomføre undersøkelser i laboratorium, rapportere fra arbeidene med og uten digitale verktøy og peke på feilkilder i undersøkelsene bruke animasjoner og simuleringsprogram til å vise fenomener og biologiske	Regelverk i arbeidslivet (HMS)	
		Arbeidslivet for øvrig	

sammenhenger			
UTDANNINGSVALG.			
Utdanningsprogram: Studiespesialisering – programområde realfag			
Tilnærmingen til realfag skjer etter følgende målsettinger:			
<ol style="list-style-type: none"> 1. Elevene skal få forståelse av hva fagområdene matematikk, fysikk, kjemi, biologi og teknologi inneholder. 2. Elevene skal få praktisk erfaring med ulike naturvitenskapelige arbeidsmetoder og oppleve matematikk som et nødvendig redskapsfag innen de øvrige realfagene. 3. Elevene skal bli klar over realfag som nødvendig kompetanse for høyere utdanning innen en rekke fagområder. 4. Elevene skal få oppleve realfag anvendt innen ulike yrker i arbeidslivet 5. Elevene skal få nær kontakt med realfagene som en del av sin studie- og yrkesveiledning. 			
<p>Dette læreplanforslaget omhandler først innholdet i tiltaket HOSPITERING som gjennomføres ved de videregående skolene i Verdal og Levanger. Dette dekker målsettingene 1, 2 og 5, Deretter følger innhold under deler av tiltaket PRYO som gjennomføres ved bl.a. bedriftsbesøk og besøk ved Midt-Norsk Partnerskapsenter / Matematikksenteret (under planlegging) og evt. andre besøksmål. (andre arbeidsplasser og HINT). Dette dekker målsettingene 3, 4 og 5.</p>			
HOVEDMÅL	KOMPETANSEMÅL	FAGLIG INNHOLD	METODE
<p>FYSIKK OG MATEMATIKK:</p> <p>Den unge forskeren Hovedområdet handler om at fysikk er et eksperimentelt fag, der trening i å planlegge, gjennomføre og vurdere forsøk er viktig. Videre dreier det seg om kunnskap om og trening i å bruke måleinstrumenter, dokumentere forsøksoppsett, innhente data og presentere måleresultater.</p> <p>Å beskrive naturen med matematikk Hovedområdet handler om hvordan matematikk blir brukt i fysikk, spesielt i hovedområdene klassisk fysikk og den unge forskeren.</p>	<p>Mål for opplæringen er at eleven skal kunne</p> <ul style="list-style-type: none"> • samle inn og bearbeide data og presentere og vurdere resultater og konklusjoner av forsøk og undersøkelser, med og uten digitale verktøy • bruke simuleringsprogram til å vise fenomener og fysiske sammenhenger • lage en eller flere matematiske modeller for sammenhenger mellom fysiske størrelser som er funnet eksperimentelt 	<p>Smakebiter fra fagene slik elevene på videregående skole møter de.</p>	<p>Teoretisk innføring i faglige tema, etterfulgt av praktisk laboratoriearbeid og/eller anvendelse av dataprogram</p>

<p>KJEMI Metoder og forsøk Hovedområdet handler om at kunnskaper i kjemi bygges opp gjennom prosesser med hypoteser, forsøk, observasjoner, vurderinger og begrunnede konklusjoner. Videre dreier det seg om at kjemi er et praktisk fag der det blir brukt laboratorieutstyr og utført analyser, og om hvordan teorier og modeller blir testet og illustrert gjennom forsøk.</p>	<p>Mål for opplæringen er at eleven skal kunne</p> <ul style="list-style-type: none"> • planlegge og gjennomføre forsøk og vurdere risiko, feilkilder og resultater • skrive rapport fra forsøk og presentere prosess, metode og resultater med og uten digitale hjelpemidler • diskutere og vurdere kjemifaglig innhold i medieoppslag og reklame 	<p>Smakebiter fra faget slik elevene på videregående skole møter det.</p>	<p>Teoretisk innføring i faglige tema, etterfulgt av praktisk laboratoriearbeid og/eller anvendelse av dataprogram</p>
<p>BIOLOGI: Den unge biologen Hovedområdet handler om å bruke biologifaglige arbeidsmåter i økologisk feltarbeid og i undersøkelser og forsøk i laboratoriet.</p>	<p>Mål for opplæringen er at eleven skal kunne</p> <ul style="list-style-type: none"> • planlegge og gjennomføre undersøkelser i laboratorium, rapportere fra arbeidene med og uten digitale verktøy og peke på feilkilder i undersøkelsene • bruke animasjoner og simuleringsprogram til å vise fenomener og biologiske sammenhenger 	<p>Smakebiter fra faget slik elevene på videregående skole møter det</p>	<p>Teoretisk innføring i faglige tema, etterfulgt av praktisk laboratoriearbeid og/eller anvendelse av dataprogram</p>

Midt-Norsk Partnerskapsenter/
Matematikksenteret:

- Røntgenfotografering av sveiseprodukter
- Plantegninger og modeller av ferdigprodukter
- 3D-modeller med beregninger
- Regelverk i arbeidslivet (HMS)

Arbeidslivet for øvrig:

Utdanningsprogram: Restaurant og matfag			
Læremål	Kompetansemål	Faglig innhold	Metode
Få forståelse for mat og drikke som viktige faktorer for helse, identitet og i sosiale sammenhenger. Få innsikt i norske og samiske mattradisjoner. Utvikle erfaring og innsikt hos den enkelte, og evne til å velge og vurdere råvarer, produkt, produksjonsmetoder og måltid. Få kompetanse om mat og drikke, omsetting og servering, samt kunnskap om hvor viktig kostholdet er for en helsefremmende livsstil. Få innsikt i verdikjeden fra råvare til ferdig produkt. Få innsikt i matsikkerhet og hygieniske produksjonsmetoder Fremme arbeidsglede og gode arbeidsvaner	<u>Råstoff og produksjon:</u> Vurdere kvaliteten på råvarer og produkt. Sette sammen og lage enkle produkter og måltid på en delikat måte. Vite hvordan man oppbevarer og emballerer mat. Praktisere god produksjonshygiene, godt renhold og personlig hygiene. Klargjøre lokale og servere mat og drikke. Avfallssortering. <u>Kosthold og livsstil:</u> Gjøre rede for sammenhengen mellom kosthold, helse og livsstil. Bruke digitale verktøy til å planlegge og sette sammen et måltid. Vite om spesialkost (for eksempel cøliaki, diabetes) Lage norsk tradisjonsmat. Lage mat og produkter tilpassa nye trender. <u>Bransje, fag og miljø:</u> Vite om de forskjellige bransjene innenfor restaurant og matfag. Vite hva det vil si å yte service overfor kunder. Bruke arbeidsteknikker som forebygger belastningsskader. Praktisere nødvendig førstehjelp	<u>Restaurantfag:</u> Kokkfag Servitørfag <u>Matfag:</u> Baker Konditor Slakter Butikkslakter Pøsemaker Kjøttkjærer Fiskehandler Fiskerifag Industriell næringsproduksjon	<u>Praktiske/teoretiske ferdigheter:</u> Matlaging Servering Baking Bearbeiding av kjøtt og fisk Konservering (safting og sylting) Frukt, bær og grønnsaker

Utdanningsprogram: Språkfag			
Læremål	Kompetansemål	Faglig innhold	Metode
Utvikle gode ferdigheter i engelsk og andre	Å kunne anvende språk i ulike sammenhenger og	<u>Språklæring:</u> Ulike arbeidsmåter og	Ulike måter å bruke data

fremmedspråk. Utvikle ferdigheter som, å lytte, snakke, lese og skrive for å kunne tilpasse språket til et stadig voksende antall emner og kommunikasjonssituasjoner. Få innblikk i kulturelle ulikheter for å fremme forståelse og samhandling	situasjoner. Å føre en logg/ dagbok fra arbeidet i videregående skole Presentere arbeidet i en Power Point presentasjon (eks. for egen klasse, på foreldremøte) Å gi innsikt i hvorfor det er viktig å kunne språk.	strategier (eks: digitale hjelpemidler, språklaboratorium, film) <u>Kommunikasjon:</u> Lytting, lesing, skriving og samtale om et emne/ tekst <u>Kultur, samfunn og litteratur:</u> Arbeid med ulike tekster og kulturelle uttrykksformer	Film Gruppearbeid Samtaler Rollespill Arbeid med tekster
---	--	--	--

Utdanningsprogram: Service og samferdsel

Læremål	Kompetansemål	Faglig innhold	Metode
Gi elevene erfaring gjennom arbeidsmåter som bidrar til økt engasjement og bedre forutsetninger for senere å kunne ta et riktig utdanningsvalg Få forståelse for hvilke yrkesmuligheter man har innenfor dette utdanningsprogrammet Få innblikk i prosesser rundt planlegging og oppstart av en bedrift samt prosesser rundt å drive en bedrift	Kunne gjøre rede for hvilke krav man har til holdninger i serviceyrkene Gjøre rede for hva man definerer som viktig i forhold til Servicebegrepet Kunne viktige begreper innenfor kommunikasjon og fagområdet samferdsel	Elevbedrift Holdninger i Servicefag Orientering om mulige Yrkesvalg Servicebegrepet Kommunikasjon Samferdsel Å starte en bedrift Å drive en bedrift	3 dager praksis på videregående – organisert som et prosjekt hvor elevene selv har ansvar for opplegg og gjennomføring. I ettertid skal det skrives rapport som legges fram for klassen. Bruk av elevbedrift som verktøykasse

Utdanningsprogram: Teknikk og industriell produksjon

Læremål	Kompetansemål	Faglig innhold	Metode
Få kjennskap til læreplanen i faget Gi innblikk i de ulike fag utdanningsprogrammet kan føre fram til og reflektere rundt egne muligheter i forhold til dette. Få lokalt tilpasset skoletilbud i Verdal-Levanger regionen ut i fra de yrkesmuligheter regionen har å by på	Eleven skal ha kjennskap til hvilket fag og faginnhold som ligger innenfor TIP Ha en forståelse av hva som kreves av kompetanse i de forskjellige fagretningene i TIP Ha en forståelse av hva det vil si å arbeide innenfor teknik og industriell produksjon Ha kjennskap til skolemuligheter og arbeidsmuligheter innenfor lokalregionen og på landsbasis Ha kjennskap til hvilke fysiske kvalifikasjoner som kreves innen for TIP, eks	Helse miljø og sikkerhet HMS Forebyggende vedlikehold Sveising Maskinarbeid Montering Overflatebehandling Pneumatikk\ hydraulik Simulering av en produksjonsprosess	Verneutstyr, ergonomi Avfallshåndtering, avvikshåndtering Arbeidsregler Bruk av smøremidler Utprøving av enkel sveising Boring, gjenging, filing, sliping, tilvirkning Bruk av enkle håndverktøy for lage enkle gjenstander. Maling og andre overflatemetoder

	sykdommer.		Koble og styre en sylinder Styre pumper, ventiler og maskiner

Utdanningsprogram:			
Læremål	Kompetansemål	Faglig innhold	Metode